

VAGGERYDS
KOMMUN

Uppföljning avfallsplan 2024

Ansvarig tjänsteman: Miljö- och
hållbarhetsstrateg

Godkänd av kommunstyrelsen

2025-xx-xx

Innehåll

Innehåll	2
Sammanfattning	3
Uppföljning av avfallsplanen 2023-2030	4

Sammanfattning

Vaggeryds kommun har tagit fram en avfallsplan tillsammans med Gislaved, Gnosjö och Värnamo kommuner samt med kommunalförbundet Samverkan Återvinning och Miljö (SÅM). Avfallsplanen gäller 2023-2030. Alla kommuner ska ha en avfallsplan i enlighet med 15 kapitlet 41 § miljöbalken. Avfallsplanen består av ett huvuddokument samt bilaga med mätmetoder.

År 2025 är det första uppföljningsåret för avfallsplanen 2023-2030. Målen och aktiviteterna följs upp genom text och om åtgärden är genomförd, påbörjad eller ej påbörjad. Uppföljningen av alla mål och åtgärder finns att läsa i detta dokument eller på Vaggeryds kommuns digitala avfallsplan och avfallsredovisning, Miljöbarometern, som också hittas på www.vaggeryd.se/miljo.

Uppföljning av avfallsplanen 2023-2030

Måluppföljning

Arbetet med avfallsplanen redovisas med utgångspunkt från Avfallsplan för Vaggeryds kommun 2023-2030. Avfallsplanen har delats in i sex olika områden: Förebygga avfall, Öka återanvändningen, Vålfungerande återvinning, Minska avfallets farlighet, Människan i fokus och Minska nedskräpningen. Inom varje delområde finns ett eller flera miljömål samt åtgärder som ska bidra till måluppföljningen. I det digitala miljöredovisningsverktyget Miljöbarometern finns alla våra mål, nyckeltal och åtgärder upplagda. I Miljöbarometern finns även en bedömning av hur långt vi har kommit med våra åtgärder och status för nyckeltal samt en bedömning av måluppfyllelsen.

Förebygga avfall

EU:s avfallshierarki är tydlig – avfallsförebyggande är det första viktiga steget för att minska resursanvändningen. Sedan år 2020 är det dessutom ett lagkrav att kommuner ska lämna information till hushållen om avfallsförebyggande åtgärder för de avfallsslag som hushållen genererar. 1 januari 2024 utökas lagkravet till att även omfatta information kring att förebygga förpackningsavfall. Genom att förändra konsumtionsmönster och göra medvetna val kan hushållens avfallsmängder minska. Förebygga avfall innebär att minimera avfallet genom att undvika onödigt konsumtion och till exempel använda produkter under längre tid, reparera, låna och dela saker. För att skapa en hållbar framtid krävs en beteendeförändring till ett mer avfallsförebyggande konsumtionsmönster i GGV-regionen. Avfallsarbetet berör oss alla, vi måste tillsammans ta ansvar för omställningen till en hållbar framtid.

Mål för området Förebygga avfall

1. Användandet av engångsartiklar i kommunala verksamheter ska minska.

Målvärde: Varje förvaltning väljer en engångsprodukt att arbeta med. Engångsprodukten ska minska med minst 25% från år 2022 (startår) till år 2030.

Nyckeltal: Förslag att vi väljer ut en eller två engångs-produkter som vi vill minska och att varje förvaltning själva får redovisa vilka åtgärder de har gjort. Det bör vara engångsprodukter som går att mäta/följa i vårt inköpssystem.

Ansvar: Kommunstyrelsen, Vaggeryds energi, VSBo, Kultur- och fritidsnämnden, Socialnämnden, Barn- och utbildningsnämnden, Tekniska nämnden, Miljö- och byggnämnden

Nuläge: Påbörjad. Under 2022 och halva 2023 hade kommunen en leverantör av bland annat pappersbägare/plastbägare där vi inte kunde ut statistik per enhet/id utan endast för hela kommunen. Från och med senare delen av 2024 så går det att få ut statistik sorterat på enhet/id.

Sim- och sporthallarna har fasat ut engångsartiklar i plast (muggar, tallrik och bestick) och bytt dessa produkter till papp/trä. Öppna ungdomsverksamheten använder inga engångsartiklar utan husgeråd som diskas.

Miljö- och byggförvaltningen använder inte engångsprodukter i sin verksamhet. I Skillingehus har det införskaffats fler porslinsmuggar för att kunna undvika pappersmuggar vid mötesserveringen. Inköp av plastskedar har också upphört.

Inom barn- och utbildningsförvaltningen är det ett angeläget mål att minska på pappers- och plastbägare vid möten. Under år 2024 köpte förvaltningen in totalt 13 000 pappers- och plastbägare (majoriteten pappersbägare). För att minska på denna produkt kommer information och uppmaningar att ges på förvaltningens storteam som sedan kommer att följas upp kontinuerligt.

Inom socialförvaltningen pågår ett arbete att minska engångsartiklar som påbörjats sedan tidigare. Inom kostverksamheten har man bland annat testat annat material på engångslådor, flegångspåsar mm.

VEAB har fasat ut engångsartiklar såsom tallrikar, bestick och muggar.

VSBo har avskaffat användningen av engångsartiklar som tallrikar, bestick och muggar. Vid enstaka tillfällen används engångshandskar.

2. Antal upphandlade avtal med krav på avfallsminimering ska öka.

Målvärde: Vid 2030 ska avtalen inom 5 områden innehålla krav på avfalls-minimering. Förslag på avtalsområden är livsmedelsupphandlingen, städ- och kemupphandlingen, catering, kontorsmaterial (SKR:s upphandling) och sjukvårdsartiklar (SKR:s upphandling).

Nyckeltal: Antal avtal där krav på avfallsminimering har ställts.

Ansvar: Huvudansvar Kommunstyrelsen (som ansvarig för upphandlingen) samt delansvariga Vaggeryds energi, VSBo, Kultur- och fritidsnämnden, Socialnämnden, Barn- och utbildningsnämnden, Tekniska nämnden, Miljö- och byggnämnden

Nuläge: Påbörjad. I två separata upphandlingar av livsmedel finns krav på att köparen och säljaren tillsammans ska arbeta med att minska matsvinnet och avfallsmängder/förpackningarna. Detta arbete ska utvecklas under avtalstiden.

3. Matsvinnet i våra kommunala verksamheter ska minska.

Målvärde: Matsvinnet i våra verksamheter ska minska med 40 % till år 2025 jämfört med år 2018*. Eventuell revidering 2026.

Nyckeltal: Mätningar av matsvinn, uppgifter från barn- och utbildningsförvaltningen och socialförvaltningen.

Ansvar: Socialnämnden, Barn- och utbildningsnämnden

Nuläge: Genomförs kontinuerligt. Barn- och utbildningsförvaltningen har utfört mätning av matsvinn under två veckor våren 2024. Alla kök har mätt kökssvinn, serveringssvinn och tallriksvinn. Kökssvinnet är uppdelat i två kategorier - lagringssvinn och beredningssvinn. Det totala matsvinnet under vårterminen 2024 är 50 g/portion. Den största delen av matsvinnet är serveringssvinnet och tallriksvinn som vardera står för 43 % av det totala svinnet. Därefter ligger kökssvinnet som står för 14 % av det totala svinnet.

Mängden matsvinn skiljer mycket mellan tillagningskök och mottagningskök, tillagningsköken slänger 35 % mindre än våra mottagningskök, 43g/port jämfört med 65g/port. En av de största anledningarna är att i tillagningskök kan kocken lägga sina livsmedelsbeställningar närmre det planerade tillagningstillfället för att komma så nära rätt mängd beställd mat som möjligt samt kyla ner och värma upp lagad mat. Dessa möjligheter har inte våra mottagningskök. En annan viktig anledning är att våra kockar i tillagningskök kan anpassa sin matsedel efter matgästernas smak och preferenser.

Mängden matsvinn skiljer sig också mellan verksamhetstyp. Det lägsta matsvinnet ser vi i grundskolekök (44g/port) och det högsta matsvinnet ser vi på förskolorna (71 g/port). Gymnasiet har ett matsvinn på 48 g/portion. Under hösten 2022 startades försäljning av matsvinnsådor från våra tillagningskök med syfte om att kunna ta hand om matsvinnet från serveringen. Sedan 2022 finns det en positiv försäljningskurva. Sedan hösten 2019 har barn- och utbildningsförvaltningen minskat sitt matsvinn med 41%, från 85 g/portion till 50g/portion.

Socialförvaltningen har under flera år arbetat igenom rutiner för att hålla matsvinnet på så låga nivåer som möjligt. Arbetet från det kommunövergripande projektet klimatklivet som genomfördes under 2019-2023 har resulterat i att matsvinnsarbetet har blivit en integrerad och självklar del i det dagliga arbetet.

Under 2024 har socialförvaltningen fortsatt systemet med kontaktpersoner från köket som har uppdraget att samarbeta tättare med avdelningarnas personal. Samarbetet innebär att köket får snabb feedback om hur mycket mat som går åt och vilka maträtter som är omtyckta.

Det kök som har haft särskilt fokus på matsvinnet under 2024 är Sörgården som har gjort mätning under 9 veckor. Köket vägde maten som kom tillbaka från enheterna och förde statistik. Mätresultatet resulterade i att köket minskade mängden av vissa komponenter vid utskick.

Även inom funktionshinderomsorgen har rutiner och nya arbetssätt genomförts för att minska matsvinnet och skapa medvetna inköp.

Öka återanvändning

Ökad återanvändning bidrar till en minskad resursförbrukning. För att nå en ökad återanvändning krävs förändrade konsumtionsmönster och beteenden kring bortskänkning, försäljning samt användning av second hand. Det krävs både miljömedvetna val av alla samt en fungerande infrastruktur för insamling och försäljning av produkter inom second hand. Det behövs även fler initiativ för ökat återbruk, till exempel loppis, klädbytesdagar, bytesbibliotek och Ge och Ta.

Mål för området Öka återanvändningen

1. Återanvändningen av möbler och inventarier ska öka.

Målvärde: Till revideringsåret 2026 ska ett system för hantering av produkter finnas. Vid revideringen sätts sedan ett mål om antal produkter.

Nyckeltal: System för JA/NEJ, redovisning på aktiviteter från nämnder.

Ansvar: Kommunstyrelsen, Vaggeryds energi, VSBo, Kultur- och fritidsnämnden, Socialnämnden, Barn- och utbildningsnämnden, Tekniska nämnden, Miljö- och byggnämnden

Nuläge: Åtgärden är ej påbörjad.

2. Återanvändning av inerta massor ska öka.

Målvärde: 95 % av massorna i exploateringsområden ska återanvändas senast 2030.

Nyckeltal: Tekniska nämnden redovisar andelen massor som återanvänds årligen.

Ansvar: Tekniska nämnden

Nuläge: Påbörjad. Under 2024 har ca 90 % av de inerta massorna återanvänts. Ytterst lite massor kvittgörs utan anläggningsändamål.

Välfungerande återvinning

Föregående målområden fokuserar på att minska avfallets mängd. För det avfall som ändå uppstår är materialåtervinning en central del i arbetet utifrån avfallshierarkin. Hög materialåtervinning gynnar den cirkulära ekonomin och samhällets ekonomi i stort. Genom att sträva efter en välfungerande återvinning kan samhällets behov av råvaror och energi minskas till förmån för klimatet. Det krävs fokus på utveckling av förbättrade sätt att samla in avfall och återvinna material samt förbättrad källsortering, så att återvinningen fungerar så optimalt som möjligt.

Mål för området Välfungerande återvinning

1. Återvinningen av näringsämnen i slam från avloppsrening ska öka.

Målvärde: 100 % av slammet ska återvinnas.

Nyckeltal: Tekniska kontoret redovisar andelen slam som återvinns.

Ansvar: Tekniska nämnden

Nuläge: Extern entreprenör omhändertar 100 % av slammet som sprids på åkermark.

2. Andelen av kommunalt verksamhetsavfall som återvinns ska öka.

Målvärde: Målvärde anges vid revidering 2026 alternativt andelen verksamhetsavfall som återvinns ska öka med 10 %.

Nyckeltal: Siffror levereras från fastighetsenheten (entreprenör).

Ansvar: Kommunstyrelsen, Vaggeryds energi, VSBo, Kultur- och fritidsnämnden, Socialnämnden, Barn- och utbildningsnämnden, Tekniska nämnden, Miljö- och byggnämnden

Nuläge: I tabellen nedan redovisas mängden verksamhetsavfall som lämnat till källsortering och återvinning under 2024 för kommunens verksamheter.

Kontorspapper /tidningar	Plast	Färgat glas	Ofärgat glas	Metallförpackningar	Pappersförpackningar	Wellpapp
5,63	1,76	1,73	3,65	0,96	2,89	7,5

3. Källsorteringsmöjligheter ska finnas på alla kommunala arbetsplatser.

Målvärde: 100 %

Nyckeltal: Siffror levereras från fastighetsenheten (entreprenör)

Ansvar: Kommunstyrelsen, Vaggeryds energi, VSBo, Kultur- och fritidsnämnden, Socialnämnden, Barn- och utbildningsnämnden, Tekniska nämnden, Miljö- och byggnämnden

Nuläge: På barn- och utbildningsförvaltningen finns sopsortering för papper, kartong, metall, matavfall och plast. Personal påminns kontinuerligt att sortera på rätt plats. Alla arbetsplatser inom barn- och utbildningsförvaltningen har haft i uppdrag att skapa förutsättning för källsortering samt att efterleva detta. En kartläggning för hur detta arbete går kan genomföras under hösten 2025.

I sim- och sporthallarna i Vaggeryds och Skillingaryd finns källsortering av plast, wellpapp, tidnings- och kontorspapper glas, elektronik och matavfall. På biblioteket i Vaggeryd sorteras papper och pant.

I Skillingehus (kommunledningskontoret, miljö- och byggförvaltningen samt delar av tekniska kontoret och socialförvaltningen) kan medarbetare sortera papper, wellpapp, glas, plast, metall, elektronik, matavfall och brännbart.

Inom socialförvaltningen har majoriteten av arbetsplatserna genomfört ett eller flera förbättringsarbeten avseende miljöarbetet. Flera verksamheter har arbetat för att förbättra källsorteringen och de brister som identifierats och åtgärdats. Samtliga arbetsplatser har idag goda förutsättningar att källsortera rätt.

VEAB har avfallssortering på matavfall , trä, metall, kablar, batterier, lysrör, elektronik, aska, kontorspapper, wellpapp och plast.

På VSBo finns sortering för brännbart, matavfall, plast, metall, papper, wellpapp, batterier, ljuskällor, elektronik.

Minska avfallets farlighet

Giftfria kretslopp är ett prioriterat område i Sveriges strategi för cirkulär ekonomi. Det farliga avfallet ska hållas skilt från annat avfall för att få bort giftiga och farliga ämnen ur kretsloppet. För att minska avfallets farlighet krävs att var och en har kunskap om vad som är farligt avfall och goda möjligheter att sortera det korrekt, det ska vara lätt att göra rätt. En god hantering av farligt avfall är även viktigt för att säkerställa en bra arbetsmiljö.

Mål för området Minska avfallets farlighet

1. Användningen av farliga kemiska produkter i kommunala verksamheter ska minska.

Målvärde: Senast 2025 ska en substitutionsbedömning av alla farliga kemiska produkter i våra verksamheter ha genomförts och de farligaste kemikalierna har bytts ut.

Nyckeltal: JA/NEJ, andelen kemikalier där en substitutionsbedömning genomförs.

Ansvar: Kommunstyrelsen (AME och Räddningstjänsten), Vaggeryds energi, VSBo, Kultur- och fritidsnämnden, Socialnämnden, Barn- och utbildningsnämnden, Tekniska nämnden

Nuläge: Påbörjad. Inom arbetsmarknadsenheten har olämpliga kemikalier i möjligaste mån ersatts med miljövänliga produkter.

Registrering av kemikalier är genomförd för simhallens kemikalier. Antalet olika kemikalier har successivt minskats ner och gamla kemikalier har fasats ut. I vår verksamhet är det en balansgång på hur miljövänliga produkter som vi kan använda för att ha så hög renlighet och så bakteriefri miljö med tanke på värme och hög luftfuktighet.

Vaggeryds energi har rensat ut gamla kemikalier.

Räddningstjänsten har registrerat kemikalier. Antalet olika kemikalier minskas där så är möjligt. Arbetar för att byta ut kemikalier till mer miljövänliga alternativ pågår fortlöpande. Gamla kemikalier som inte krävs för verksamheten har avlägsnats från lokalerna och destruerats. Miljöskåp med avtal om hämtning finns vid båda brandstationerna.

VSBo arbetar med att identifiera de kemikalier som finns och arbetar för att byta ut kemikalier till mer miljövänliga alternativ.

Kosten, förskolan, grundskolan, gymnasie/vuxenskolan och städorganisationen och vaktmästarorganisationen använder sig av kommunens kemikaliehanteringssystem. Förskolan jobbar aktivt med kemikalieklok förskola. Alla kemilärare arbetar aktivt med att fasa ut farliga kemikalier från undervisningen, både på grundskolan och på gymnasiet/vuxenskolan.

På VA-enheten har gamla och inaktuella kemikalier rensats bort.

2. Farliga ämnen i slam från avloppsrening ska minska.

Målvärde: Antalet stickprovskontroller ska öka till 2030. Detta är ett sätt för kommunen att arbeta med uppströmsarbete.

Nyckeltal: Mätning av tungmetaller i slammet.

Ansvar: Tekniska nämnden

Nuläge: Påbörjad. Möten med övriga kommuner kring uppströmsarbete har startat upp. Några mätningar på ledningsnät har ej genomförts ännu.

3. Gamla nedlagda kommunala avfallsunderlag ska utredas och vid behov åtgärdas.

Målvärde: Tekniska förvaltningen arbetar i enlighet med den handlingsplan för nedlagda avfallsdeponier som finns.

Nyckeltal: Tekniska kontoret och miljö- och byggförvaltningen redovisar årligen det arbete som utförts i handlingsplanen.

Ansvar: Tekniska nämnden

Nuläge: Genomförs kontinuerligt. Den framtagna och antagna planen följs. Bondstorp har utretts under 2024.

Människan i fokus

Samarbete, att vi alla arbetar tillsammans, är nödvändigt för att vi ska nå våra mål. Avfallshanteringen måste utgå från människans behov och vara anpassad både till den som lämnar och den som hämtar avfallet. Insamlingssystemet ska vara enkelt, lätt att förstå och erbjuda hög service med miljönyttan i fokus. Samtidigt är kunskap en nyckelfaktor och den allmänna kunskapsnivån inom miljö och hållbarhet behöver öka.

Mål för området Människan i fokus

- 1. Kommunikationsinsatser för att öka kunskap och kompetens kring avfallsminimering samt hållbar avfallshandtering hos medarbetare, barn och unga ska öka.**

Målvärde: 1 kunskaps- och kompetensinsats ska genomföras ska öka.

Nyckeltal: Antal insatser per år.

Ansvar: Kommunstyrelsen (ansvarig för framtagande av informationsinsats till medarbetarna), barn- och utbildningsnämnden (ansvarig för informationsinsats till elever), SÅM (bidrar med kunskap och kompetens till informationsinsatserna) samt socialnämnden, tekniska nämnden, Vaggeryds energi, VSBo, miljö- och byggnämnden och kultur- och fritidsnämnden som ansvarar för att medarbetarna tar del av kommunikationsinsatserna.

Nuläge: Genomförs kontinuerligt. Under året har förskolor och skolor deltagit i Håll Sverige rents kampanj Skräpplockardagarna som är en slags informationsinsats. VSBo informerar regelbundet hyresgästerna genom kvartalsvisa informationsblad om vikten av korrekt avfallssortering i de fraktioner vi tillhandahåller, samt om hur och var avfall som inte kan sorteras i VSBo:s fraktioner ska hanteras.

- 2. Alla publika kommunala lokaler ska erbjuda möjligheter till källsortering.**

Målvärde: 100 %

Nyckeltal: Antal publika lokaler ska erbjuda möjligheter till källsortering.

Ansvar: Socialnämnden, kultur- och fritidsnämnden, kommunstyrelsen.

Nuläge: Påbörjad. Vid sim- och sporthallarna är det endast brännbart och pantburkar som sorteras. Öppna fritidsverksamheten samt träffpunkt äldre sorterar glas, pant, papp. Vid Vaggeryds camping sorteras endast glas och pant för campinggästerna.

I socialförvaltningens restauranger sorterar inte besökarna själva sitt avfall, utan detta gör köket. När matgästen ätit färdigt lämnar man brickan med avfall i brickvagnen som sedan kökspersonalen hanterar och sorterar. Köket sorterar sedan allt som går att sortera - metall, plats, kartong, glas färgat/ofärgat samt matavfall.

I Skillingehus finns avfallssortering i personalmatsalen som kan användas vid t ex politiska sammanträden och andra möten. Det saknas dock möjligheter till källsortering i teaterfoajén och danslokalen som hyrs ut externt.

Minska nedskräpningen

strategiskt arbete mot nedskräpning innebär många positiva effekter för kommunen och miljön. Det kan handla om kostnadsbesparingar då fokus flyttas från att städa upp nedskräpning i efterhand till ett förebyggande arbete. Minskad nedskräpning bidrar även till en mer positiv upplevelse i samhället samtidigt som människors beteende påverkas till det bättre. I en ren miljö är man mer benägen att hålla ordning och reda. Ökad kunskap om förutsättningar kring nedskräpning gör det enklare att skapa en strategi för att sätta in rätt åtgärder på rätt plats.

Mål för området Minska nedskräpningen

1. Tillgång till källsorteringsmöjligheter i gatu- och parkmiljö, fritidsområden, centrumkärnor och andra frekvent använda platser ska öka.

Målvärde: Ett antal förutbestämda platser väljs ut där detta ska införas där 100 % av dessa platser ska ha källsorteringsmöjligheter till 2030.

Nyckeltal: Antal platser med möjlighet till källsortering.

Ansvar: Tekniska nämnden.

Nuläge: Under 2024 har arbetet påbörjats med att SÅM ska ta fram en container för test i offentlig miljö. Lämpliga ytor ska föreslås för testet.

2. Nedskräpningen ska minska.

Målvärde: Minskning med 10 % på utvalda ytor som mäts.

Nyckeltal: Utvalda ytor kan plockas på skräp där mängden skräp (m^2 eller kg) mäts vid återkommande tillfällen (1 vecka vår samt 1 vecka höst).

Ansvar: Tekniska nämnden.

Nuläge: Påbörjad. Under 2024 har mätning utförts 2 gånger. Årsvolymen utgör ca 15 ton.

3. Tätortsnära dumpning av trädgårdsavfall ska minska.

Målvärde: Antalet åtgärdade fall av trädgårdsdumpning ska öka.

Nyckeltal: Antalet åtgärdade fall av dumpning av trädgårdsavfall.

Ansvar: Tekniska nämnden

Nuläge: Påbörjad. Under 2024 är en inventering gjord av förekomsten av dumpning av trädgårdsavfall.